

És que hom perd de vista: 1.^r que 'salat' és un concepte relatiu: lleument clorurada una aigua és encara ben potable, i en un cert grau pot ser precisament recomanable. 2.ⁿ D'altra banda les aigües estan subjectes a canvis en el curs dels segles, i abans podien ser més clorurades o més calentes que avui. És sabut que les notables fonts que han donat el nom del poble tarragonès ben conegut de *Fontscaldes* (uns 4 km al NNO de Valls), i més enllà un altre veí, *Fontscaldetes*, avui no solament no són calentes, sinó més aviat gelies: però consta per observadors que verament havien estat termals. A Fontanar d'Ontinyent, guiant-me a una coneguda font, em deien el 1962: «La Font de la *Salseta*: és d'aigua bona, no és salada»: ara bé, aquí la forma del mot és inequívoca: sols pot venir de FONS SALSA; materialment salta a la vista que aquí CELATUS no hi pot tenir cap relació; però l'aigua d'allà tenia un punt de gust fort, i per això li digueren 'saladeta'.

-SALEM, *Bini(s)*- (Mall.)

Com que s'ha repetit molt i ho veiem en escriptors autoritzats, una identificació errònia del nom de persona àrab que ha donat el de la cabdal vila de la pagesia de l'illa, convindrà rectificar-ho, encara que d'altres també ho hagin fet. Ja el Cardenal Despuig posava en el seu mapa famós que era «llamada antes Rubines, y a la que los Moros llamaron *Benicazel*». I això ho adopta un home tan il·lustrat en llenguatge mallorquí com J. J. Amengual, fill de Binissalem i autor del diccionari mallorquí de més renom abans de l'*AlcM*: en moltes notícies que aplega sobre la seva vila en aquella obra, i en la seva *Gram. de la Lengua Mallorquina* (2.ª ed., 244-257): on diu «corrupció de *Beni-Zalel*, alqueria de 5 jovades en el *Rept.*» (p. 244). No hi ha tal en el *Rep.*; en l'ed. Quadrado el que se li assembla només és «la alqueria de Rubines de 14 jovades (límitrofe de otra llamada *Binisalem*)» (part del sagristà de Barcelona, pertanyent a la porció del vescomte de Bearn), p. 530. El que potser desvià Despuig i Amengual és un «*Rahal Aben-Zalé* de 6 jovades» (ed. Quadrado, 457; ed. Bofarull, p. 83): però res en el context d'aquest passatge no hi ha que indueixi a identificar-ho amb Binissalem. En canvi la forma que esperem la trobem ja en un document de 1369: aquí és quan s'estableix que hi hagué canvi de nom de l'antic *Rubines*: «quosdam populatores loci de *Benissalem* --- quod ecclesia que ab antiquo --- est in dicta parrochia de *Robines* penitus dirrueretur --- et poneretur in dicto loco de *benisalem*, et vocaretur ecclesia de *Benissalem* et non de *Rubines*» (BSAL III, 284a).

Això és el que ja s'havia d'esperar: que es tracti d'un NP derivat de l'arxisabuda arrel àrabiça *salam* 'salvar', 'dur a salvació'. Ben documentada